

1. תלמוד בבלי מסכת פסחים דף צד עמוד ב

חכמי ישראל אומרים: ביום חמה מהלכת למטה מן הרקיע, ובלילה למעלה מן הרקיע. וחכמי אומות העולם אומרים: ביום חמה מהלכת למטה מן הרקיע, ובלילה למטה מן הקרקע. אמר רבי: ונראין דבריהן מדברינו, שביום מעיינות צוננין ובלילה רותחין.

2. תלמוד בבלי מסכת שבת דף קז עמוד ב [ונפסק להקל בשו"ע או"ח שטז:ט]

דתינא, רבי אליעזר אומר: ההורג כינה בשבת - כהורג גמל בשבת. מתקיף לה רב יוסף: עד כאן לא פליגי רבנן עליה דרבי אליעזר אלא בכינה, דאינה פרה ורבה. אבל שאר שקצים ורמשים דפרין ורביין - לא פליגי. ושניהם לא למדוה אלא מאילים, רבי אליעזר סבר: כאילים, מה אילים שיש בהן נטילת נשמה - אף כל שיש בו נטילת נשמה. ורבנן סברי: כאילים, מה אילים דפרין ורביין - אף כל דפריה ורבה.

3. רמב"ם הלכות שחיטה פרק י

הלכה יב: ואין להוסיף על טריפות אלו כלל, שכל שאירע לבהמה או לחיה או לעוף חוץ מאלו שמנו חכמי דורות הראשונים והסכימו עליהן בבתי דיני ישראל אפשר שתחיה, ואפילו נודע לנו מדרך הרפואה שאין סופה לחיות. הלכה יג: וכן אלו שמנו ואמרו שהן טריפה אף על פי שיראה בדרכי הרפואה שבידינו שמקצתן אינן ממיתין ואפשר שתחיה מהן אין לך אלא מה שמנו חכמים שנאמר על פי התורה אשר יורוך.

4. תלמוד בבלי מסכת שבת דף קלה עמוד א

אמר מר ולא ספק דוחה את השבת. לאתויי מאי? - לאתויי הא דתנו רבנן: בן שבעה מחללין עליו את השבת, ובן שמנה אין מחללין עליו את השבת. ספק בן שבעה ספק בן שמונה - אין מחללין עליו את השבת. בן שמונה הרי הוא כאבן, ואסור לטלטלו.

5. פחד יצחק של ר' יצחק למפרונטי שיטתו ושיטת ר' יהודה בריל - ערך צידה

שיטתו: אני הצעיר הכותב, אי לאו דמסתפינא אמינא דבזמננו שחכמי התולדות הביטו וראו וידעו וכתבו דכל בעל חי יהי מי שיהי הוה מן הביצים, וכל זה הוכיחו בראיות ברורות, א"כ שומר נפשו ירחק מהם ולא יהרוג לא פרוש ולא כינה ואל יכניס עצמו בספק חיוב חטאת. ובדבר הזה אמינא דאם ישמעו חכמי ישראל ראיות אוה"ע יחזרו ויודו לדבריהם, כמו בגלגל חוזר ומזל קבוע... הלוא להחמיר ולא להקל אנן קיימין. . וחכמי ישראל שחזרו והודו לחכמי אוה"ע בענין מזל קבוע וגלגל חוזר הורו באצבע דלאו כל מילי דאתמארו בגמרא מפי הקבלה הם, אלא דחכמי ישראל דברו גם הם לפעמים מפי השכל והחקירה האנושית ולא מפי הקבלה, דאל"כ למה להם להודות, היה להם להתחזק בקבלתם ולא לשוב מפני כל ראיות אוה"ע...

שיטת ר' בריל: שאין לשנות הדינים המיוסדים על קבלת קדמונינו בשביל חקירת חכמי אומות העולם וכו', ואין צורך למאמין לבקש ממקום אחר ראיות וטענות, אע"פ שישנן רבות ועצומות, כי תספיק קבלת רבותינו שעל אדני הדבר הזה הטביעו ויסדו דין ומשפט גמור. ועוד עדות נאמנה אצלי מ"ש בגמרא דפסחים על ענין אם הגלגל קבוע ומזל חוזר, שחזרו חכמי ישראל באותו הזמן והורו לחכמי א"ה, וסוף דבר אחרי מאות רבות משנים כל התוכנים מאומות העולם בחקירתם עפ"י הנסיון והמופת שבו לדברי חכמינו וקבלתנו הקדמונית, וא"כ אין לזוז ממה שנפסק עפ"י גמרתנו, אפילו כל רוחות החקירות האנושיות שבעולם באות ונושבות בו, כי רוח ה' דבר בנו. אכן חסר דעת החוקר ואין שכלו מגיע לעומק חכמת הטבע ומעשה בראשית כי רב הוא וכו' וחכמי אומות העולם לא ידעו ולא יבינו בטבע כי אם שטחיות הדברים הנראים לעין ולא פנימיותם כאשר השכילו מקבלי מעשי בראשית וכו' וא"כ הדין אמת ויציב ונכון וקיים על מקומו ואין לשנותו כלל ועיקר מחמת תואנות החקירות החדשות מקרוב באו

6. אורחות שבת פרק יד

הריגת כינים

ל. בגמרא ובפוסקים מבואר שמותר להרוג כינים בשבת היות ואין להם חשיבות של בעלי חיים, כיון שאינם פרים ורבים¹²⁰. אמנם לגבי הריגת כינים שבימינו יש המורים דטוב להמנע מכך כיון שכינים שבימינו ידוע שהם פרים ורבים ואפשר שאין אלו אותן כינים שזכרו בגמרא¹²¹. ולענין קטן שיש בראשו כינים המצערות אותו ראה הערה¹²².

מז. בספר פחד יצחק [לאמפרונטי] כתב להתמיר בזה, וכ"כ בספר תורת שבת סי' שט"ז ס"ק ט"ו, וכן שמענו בשם הגרי"ש אלישיב שליט"א דיש להמנע מזה, ובשו"ת לב חיים ח"ג סי"ז התיר זאת, וכן שמענו בשם הגרשז"א זצ"ל.

מח. לענין קטן שהכינים מצערות אותו מאד שמענו מהגרי"ש אלישיב שליט"א דמותר לרסס על ראשו חומר קוטל כינים דכמקום צער גדול יש לסמוך על פשטות דינא דגמרא ולהתיר זאת, [ועוד יש לצרף את שיטות הפוסקים המובאות בסי' שכ"ח סי"ז שהתירו מלאכות דרבנן לחושאב"ס, וקיימ"ל דקטן הוי כחושאב"ס לענין דברים שהוא נצרך להם מאד, כמבואר שם ברמ"א, והכא הוי מלאכה דרבנן כיון דהוי משאצל"ג, ועיין בה"ל סי' ש"ב סי"ד ד"ה דלא שצירף סברא זו שתהא משאצל"ג לצורך תינוק מותרת].

7. ר' אריה כרמל - העורך לספר מכתב מאליהו (חלק ד עמוד 355 בהערות)

ראיתי לרשום כאן מה ששמעתי בפירוש מפי קדוש של אדמו"ר [הרב דסלר] זצ"ל אודות דינים אחדים שהטעמים שניתנו להם אינם לפי המציאות שנתגלה במחקר הטבעיים בדורות האחרונים וכו' - באלו וכיוצא באלו לעולם אין הדין משתנה אף שהטעם אינו מובן לנו, אלא יש

לאחוז בדין בשתי ידיים בין לחומרא בין לקולא, (ודלא כדברי הר"י למפרונטי ז"ל בפחד יצחק ערך צידה אסורה שרצה להחמיר שלא להרוג כינה בשבת כיון שנתברר בזמנו בלי שום ספק שכינים פרים ורבים על ידי זכר ונקיבה ככל שאר בע"ח). והטעם אמר אדמו"ר זצ"ל, כי את ההלכה ידעו חז"ל מדורי דורות אבל בענין ההסברים הטבעיים - לא ההסבר מחייב את הדין אלא להיפך הדין מחייב הסבר¹⁰ והטעם שמוזכר בגמרא אינו הטעם היחידי האפשרי

8. שו"ת היכל יצחק או"ח סימן כט

(א) הספק שהתעורר והביא לידי השאלה הוא, כנראה, החשש של איסור נטילת נשמה. אבל לכאורה אין כאן שום חשש, כי הרי מותר להרוג כינה בשבת מפני שאינה פרה ורבה, כמבואר במסכת שבת דף ק"ז ע"ב, והיינו שהכינה כיון שאינה באה מזכר ונקבה אלא מן הזיעה, אינה חשובה בריה לענין זה לאיסור הריגתה בשבת, ובנוגע לפרעוש, שחייב על הריגתה אף שגם היא אינה פרה ורבה, מכ"מ כיון שהוייתה מן העפר יש בה חיות כאילו נברא מזכר ונקבה, ולפיכך יש בהריגתה האיסור של נטילת נשמה בשבת. **ואמנם המדע החדש כפי שידוע לי, איננו מודה בגינרטיבו ספונטניא, אבל אנו אין לנו לענין ההלכה אלא דברי רז"ל. ולפי"ז ודאי שמותר להרוג חידקים בשבת אפילו אינם מזיקים, ובפרט שבהם גם המדע מודה שאין ההתרבות שלהם באה בדרך פריה ורביה, במובן הרגיל של הביטוי הזה.**

ועוד, אינני רואה יסוד לאיסור להמית חידקים בשבת אפילו אינם מזיקים, הואיל ואינם נראים לעין כלל, ואינם בכלל ממלכת בע"ח, וכל מלאכות שבת מהמשכן למדנו, וכמו שאמרו שם בגמרא בפלוגתת ר"א ור"י, ושניהם לא למדוהו אלא מאילים, ומובן שמבחינה זאת, אין לחשוב כלל שההורג חידק בשבת יהא חייב, או שיהא אסור אפי' מדרבנן. [וכן מצטטים מר' שלמה זלמן]

9. הקדמה לספר דור רביעי על מסכת חולין

ובאמת בזמננו מוסכם בחכמת הטבע דליכא בע"ח בלי פו"ר וע"י הטלת ביצים, ומ"מ לא נסתר דינא אפילו להחמיר, נגד הכרעת והסכמת חכמינו ז"ל. +... הן אמת כי הסכמת חכמי הטבע ג"כ אינה אמת מוחלטת, ואפשר יעמוד דור יותר מושכל ויסתור כל בנייני הקודמים, אבל גם זאת אמת, כי אם לא היה הסכמת חכמי התלמוד ע"ה מכרחת אותנו, היינו דנין על פי מעמד החכמה במקום ובזמן ההוא. ... ואפילו בפירוש הכתובים, ומכ"ש בדברים התלויים בחכמת הטבע, דלא +ולא+ היו חוששים לסתור דבריהם, משום דשמא המה היו חכמים ביותר וידעו מה שאין אנו יודעים דמה בכך? הלא על זה נאמר: "ואל השופט אשר יהיה בימים ההם". והרי תראה דאמרו ז"ל בעירובין י"ג ע"ב, דלמה לא קבעו הלכה כר"מ משום שלא ירדו לסוף דעתו.

אמנם כל זאת אפשר, כל זמן שלא הייתה הקבלה והשמועה כתובה וחתומה בעט ברזל וציפורן שמיר, אבל מאחר שההכרח העצום הביא לידי כך לעשות לתושבע"פ קיום לדורות, אין לנו רשות לשנות אף כקוצו של יו"ד בהסכמתם והכרעתם, הן מה שנוגע לפירוש הכתובים והן מה שנוגע בחכמת הטבע, כי כל תורתם קודש היא לנו ואין לזוז ממנה, וכמש"כ הרמב"ם בהלכות שחיטה הנ"ל.

10. באמונה ומדע עמ' 130- הרב מנחם מנדל שנירסון

בגמרא מדובר על תולעים הבאות לעולם לא באמצעות הולדה, אלא בהתהוות ספונטנית, והרי הזואולוגים חושבים דבר זה לבלתי אפשרי. א. נסויים אכן מאפשרים לעקוב אחר תהליך של התפתחות תולעת מביצה, וכאשר ישנן גם תצפיות של הטלת ביצים אלו, זה מאפשר לקבוע שהתולעת המסוימת נוצרה בדרך של הולדה. אולם כאשר בדגימה של רקב נמצאו ביצים שזוהו כשייכות למין מסויים, וכן תולעים בעלות סימני זיהוי של אותו מין, הרי עובדות אלו אינן מוכיחות כלל, את אי-האפשרות של הופעת תולעים בדרך של התהוות מעצמן. המדע הנסיוני אינו יכול עקרונית להוכיח מניעה של מאורע כלשהו. הוא יכול לדבר רק על של דבר שנצפה במציאות, אך מכאן לא נובעת כלל, אי-אפשרות של מה שטרם הצליחו לצפות. בקשר לכך אפשר להזכיר בדיחה שרווחה בזמנה בישיבות, אשר ילד אחד משכנע את חבריו כי בכפרם קיים אל-חוט זה עידן עידנים, וההוכחה: כי ככל שחפר בגינות ובגנים לא מצא חוטי טלגרף... במדע שולט ההסבר ההסתברותי של כל התופעות, ולכן המושג "תופעה בלתי אפשרית" מוחלף במושג "תופעה בעלת סבירות נמוכה". מבחינה מדעית התהוות מעצמן של תולעים היא בעלת סבירות אפסית ביותר, אולם התהוותן באופן קבוע, לדוגמא - מרקב, יכולה להתחולל תדיר כתוצאה מחוקים שנקבעו על ידי הבורא, והמופעלים על ידו באופן בלתי אמצעי בכל מקרה פרטי. ב. כל פרט בבריאה הוא בעל תכונות מיוחדות, באופן שלא קיימים שני פרטים זהים לחלוטין. לכן הטענה, שתולעת מסוימת זהה לחלוטין לתולעים שהתפתחותן מן הביצה היתה תחת תצפית, לא יכולה להיות נכונה. ג. אין אנו יודעים מהי המלה הלטינית המתאימה לשמן של התולעים האמורים בלשון הקדש - "פרש".

11. שו"ת שבט הקהתי ג:קכו

ומנלתי ג"כ צקפר מקור חיים להחות יאיר (צקי שט"ז) בקילור הלכות שם שכ' דצקפרו הארוך העיר מזה על מה דחכמי הטבע אומרים דכייים צבראש פרה ורבה ע"כ אצל לא זכינו לפי הארוך שלו. ונדאזי דחז"ל ודאי ידעו מזה דהכל היה גלוי לפנייהם אלא ז"ל דזומן חז"ל הכייים צבראש לא הי' פר"ו נודברתי פעם עם הגאון הגדול רי"ש אלישיב שליט"א וג"כ דעתו הי' נוטה להחמיר, כיון שרואין שהכייים צבראש דזומנינו מטילים ציאים].

(ב) ועל כן נראה לכאורה דיש להחמיר ולאסור להרוג הכייים צבראש כיון שהם פרים ורבים. ועל כן יש